

Matr. 1900 og 1940 Toftlund, Toftlund sogn, Tønder herred, tidl. Tønder amt. Sted nr. 21.04.05.

Af Lene Heidemann Lutz

Arkæologisk forundersøgelse forud for salg af industrigrunde i Toftlund. Inden for det ca. 0,69 ha store areal blev der ikke fundet væsentlige jordfaste fortidsminder og arealet kunne frigives til anlægsarbejde.

Indhold

Abstract	2
Undersøgelsens forhistorie	3
Administrative data	4
Topografi, terræn og undergrund.....	4
Øvrige data	5
Udgravningsmetode.....	5
Undersøgelsens resultater	5
Søgegrøfterne	6
Fremtidigt arbejde på stedet	7

Kortbilag

Abstract

Arkæologisk forundersøgelse forud for salg af industrigrunde i Toftlund. Inden for det ca. 6900 m² store areal blev der ikke fundet væsentlige jordfaste fortidsminder og arealet kunne frigives til anlægsarbejde.

© 2016 Museum Sønderjylland, Arkæologi Haderslev og forfatterne. Eftertryk tilladt med tydelig kildeangivelse.

Anvendte forkortelser i teksten

A 1: **Anlægsnummer**. Tal angivet med A foran refererer til et anlægsnummer – et stolpehul, en grube etc. Nummeret kan genfindes i anlægsnummerlisten, hvor der er reference til, hvilken type anlæg det drejer sig om, og hvilke fund, der eventuelt er fremkommet i anlægget. Samtidig er der en reference til hvilken originaltegning (TO-nummer) man kan genfinde anlægget på.

G 1: **Gruppenummer**. Tal angivet med G foran referer til et gruppenummer, f.eks. en gård med flere konstruktioner. Nummeret kan genfindes i anlægsnummerlisten, hvor der er reference til, hvilken type gruppe det drejer sig om, og hvilke konstruktioner der indgår i gruppen.

K 1: **Konstruktionsnummer**. Tal angivet med K foran referer til et konstruktionsnummer – et hus, en staklade, et hegn etc. Nummeret kan genfindes i anlægsnummerlisten, hvor der er reference til, hvilken type konstruktion det drejer sig om, og hvilke anlæg der indgår i konstruktionen.

x 1: **Fundnummer**. Tal angivet med x foran, angiver et fund – en funden genstand. Nummeret kan genfindes i fundnummerlisten, hvor der er reference til, hvilken type genstand det drejer sig om, og hvilket anlæg den stammer fra.

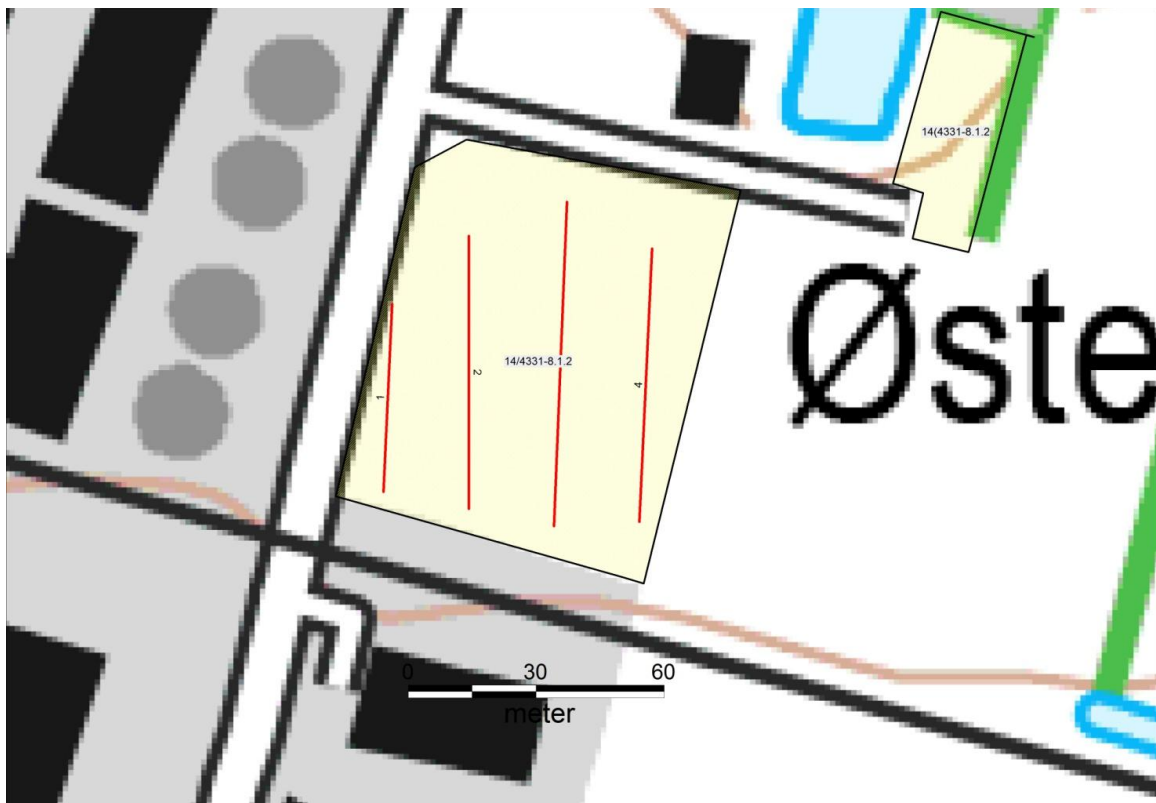
TO-1: **Tegningsnummer**. Det efterfølgende tal angiver nummeret på den originale tegning, hvorpå oplysninger om det aktuelle anlæg kan findes.

Undersøgelsens forhistorie

I forbindelse med Tønder Kommunes planer om at sælge et antal erhvervsgrunde med et samlet areal på 0,69 ha i den nordøstlige del af Toftlund, henvendte Tønder Kommune sig d. 31/7-2016 til Museum Sønderjylland – Arkæologi Haderslev med en forespørgsel om fortidsminder på arealet. Museet (ved museumsinspektør Anne Birgitte Sørensen) foretog en arkivalsk kontrol af planområdet og udtalte i en arkæologisk udtalelse af 26/8-2014 bl.a.: ”Grundene, matr. 1940, 1900 og del af matr. 197 og 1703A Toftlund, Toftlund ejerlav, betragtes af Museet som et samlet projekt til udvidelse af industriområdet mod øst. Det aktuelle område [...] er beliggende øst for Toftlund i bølget højtliggende terræn med vandhuller. Omkring det aktuelle område – især mod syd – er der registreret adskillige væsentlige fortidsminder, heriblandt mange gravhøje fra sten- og bronzealder, men også en gravplads fra jernalderen og flintpladser fra stenalderen (bl.a. sb. 57, 74, 77 Toftlund sogn). Vi ved i øvrigt af erfaring, at man i forhistorien har foretrukket at placere sin bebyggelse på forholdsvis højt og tørt terræn tæt ved vand, netop en placering som det aktuelle område.”

På den baggrund vurderede Museet, at der var risiko for at støde på væsentlige fortidsminder på de berørte matrikler, beskyttet af Museumslovens § 27. Museet anbefalede derfor en frivillig forundersøgelse af området, inden eventuelt anlægsarbejde påbegyndtes.

D. 10/2-2016 henvendte Tønder Kommune sig på ny til museet, denne gang med en bestilling af en forundersøgelse af matrikel 1900 og 1940, da disse stod for at skulle sælges. Den arkæologiske forundersøgelse gennemførtes 22/2 til 23/2- 2016 ved museumsinspektør Lene Heidemann Lutz.

Administrative data

Arkæologisk forundersøgelse i henhold til museumsloven § 27 af erhvervsgrunde i den nordøstlige del af Toftlund.

Sagsnummer og navn: 14/4331-8.1.2

Bygherre: Tønder Kommune, Kongevej 57, 6270 Tønder.

Bygherres kontaktperson: Guri Alm, Team Ejendomme, Teknik og Miljø, Tønder Kommune. Tlf. 74929298.

Sagens opståen: *Anmodning om arkæologisk forundersøgelse af erhvervsgrunde i forbindelse med salg.*

Den øvrige sagsbehandling blev foretaget af museumsinspektør Per Ethelberg og Hans Christian H. Andersen, Museum Sønderjylland-Arkæologi Haderslev.

Dokumentationsmateriale (fund, fotos, stolpehulsskemaer, tegninger, opmålingsfiler og beretning) opbevares på Museum Sønderjylland – Arkæologi Haderslev, Dalgade 7, 6100 Haderslev.

Topografi, terræn og undergrund

Planområdet ligger i Toftlund bys nordøstlige udkant ved gården Østervang, lige op til en eksisterende erhvervsbebyggelse og på grænsen til åbne landbrugsarealer. På undersøgelsestidspunktet stod arealet hen som græsmark, der blev brugt som hestefold. Terrænet var næsten plant med en svag stigning mod syd. På den nordlige del af arealet stod der vand.

Undersøgelsesområdet ses fra sydvest. Foto: Lene Heidemann Lutz, Museum Sønderjylland.

Undergrunden var overvejende sandblandet ler i beige og røde nuancer. Muldlaget var på mellem 30 og 60 cm. Generelt sås der meget dyreaktivitet, al-dannelser og tørvedannelser. Der påvistes også en del rodvælter. Gennem området løb tre dræn.

Øvrige data

Forundersøgelsen gennemførtes d. 22. oktober 2016 ved museumsinspektør Lene Heidemann Lutz. Notater, digital dokumentation og fotos blev bearbejdet d. 23 oktober 2016.

Entreprenør: Mads Vejrup, maskinfører Palle.

Vejret: Solskin.

Udgravningsmetode

Der blev med kompas og målebånd udlagt 4 nord-syd gående søgegrøfter. Søgegrøfterne nummeredes fra vest mod øst. Søgegrøfterne blev trukket med en 2,5 m bred rabatskovl. Søgegrøfterne blev afslutningsvist indmålt med håndholdt GPS i projektionen UTM zone 32 Euref 89.

Undersøgelsens resultater

Indenfor de to arealer blev der trukket fire søgegrøfter med en samlet længde på 248 m. Grøfterne trak vand med det samme.

I forbindelse med forundersøgelsen blev der ikke påtruffet hverken fund eller anlæg og det må formodes, at der ikke befinder sig væsentlige jordfaste fortidsminder på anlægsarealet.

Søgegrøft 2, set fra syd. Foto: Lene Heidemann Lutz, Museum Sønderjylland.

Søgegrøfterne (søgegrøfterne er nummereret fra vest mod øst)

Søgegrøft 1:

L. 44 m, fundtom.

GPS-koordinater, søgegrøft: nord, x: 505596 y: 6116113; syd, x: 505593, y: 6116069.

Søgegrøft 2:

L. 64 m, fundtom.

GPS-koordinater, søgegrøft: nord, x: 505614, y: 6116129; syd, x: 505614, y: 6116065.

Søgegrøft 3:

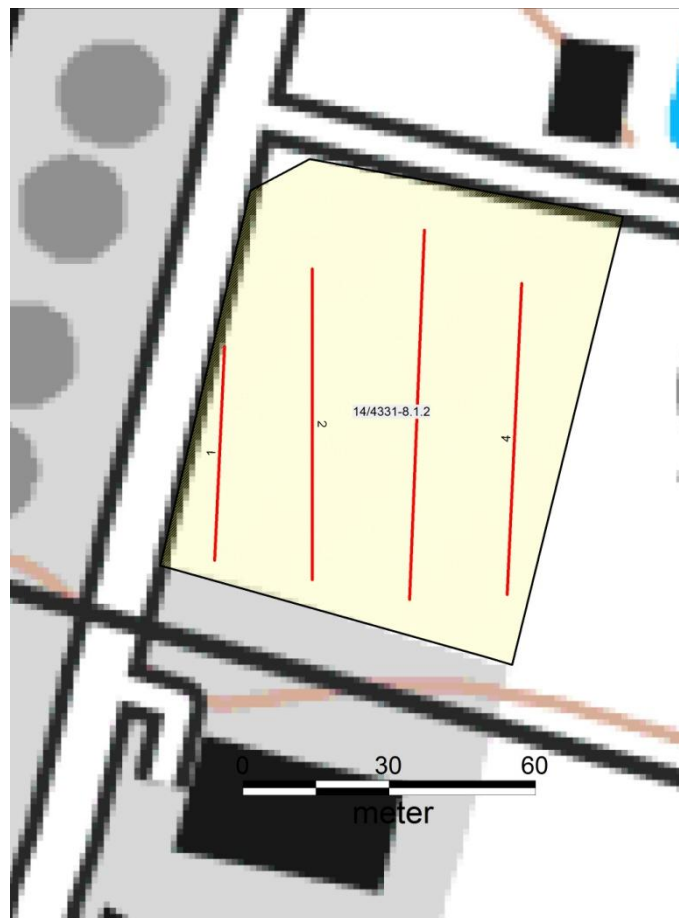
L. 76 m. Fundtom.

GPS-koordinater, søgegrøft: nord, x: 505639, y: 6116137; syd, x: 505634, y: 6116061.

Søgegrøft 4:

L. 64 m, fundtom.

GPS-koordinater, søgegrøft: nord, x: 505659, y: 6116126; syd, x: 505654, y: 6116062.

Matr. 1900 og 1940 Toftlund. Oversigt over det undersøgte areal de fire søgegrøfter. Søgegrøfterne er markeret med rødt og nummeret fra vest mod øst. Nord er mod sidens top. Da der stod vand på den nordvestlige del af planområdet, kunne dette hjørne ikke undersøges.

Fremtidigt arbejde på stedet

Matrikel 1900 og 1940 Toftlund var beliggende på fladt terræn, præget af tørvedannelser. Mod forventning blev der ikke fundet væsentlige jordfaste fortidsminder ved den arkæologiske forundersøgelse og Museum Sønderjylland – Arkæologi Haderslev kunne derfor frigive det pågældende areal til anlægsbyggeri.

I forbindelse med salg og anlægsarbejde på de øvrige matrikler, der indgår i Tønder Kommunes planlagte udvidelse af industriområdet mod øst (se tidligere), gælder den arkæologiske udtalelse fra 26/8-2014 viderehen. Heri anbefales det som nævnt, at der forud for anlægsarbejder gennemføres en frivillig arkæologisk forundersøgelse på stedet.

Haderslev, d. 1/11-2016

Dr. Lene Heidemann Lutz, Museumsinspektør

Udsigt over planområdet, efter søgegrøfterne er gravet. Set fra sydvest.

Foto: Lene Heidemann Lutz, Museum Sønderjylland.